

A 2012-es évben több ponton is változott a bérek jogszabályi környezete. A változások a munkavállalók 74 százalékát érintették, az érintettség azonban jelentősen különbözik az egyes gazdasági ágakban. Az 5 és 50 fő közötti, érintett vállalatok 80 százaléka végrehajtotta az elvárt béremelést. Az elvárt béremelést végrehajtó vállalatoknak pedig a 93 százaléka kompenzálta az elvárt béremelésre jogosultak teljes körét, azaz a jogszabályi környezet változásában érintett valamennyi munkavállalót. Az MKIK GVI legújabb elemzése azt vizsgálja, hogy a jogszabályi környezet változásának eredményeképpen megnövekedett vállalati terhek milyen hatást gyakoroltak a kisvállalkozások foglalkoztatási helyzetére. Az elemzések szerint, ha az elvárt béremelés kötelező lett volna és nem kapcsolódott volna hozzá bérkompenzáció, akkor a kisvállalkozásoknál állások szűntek volna meg, csökkent volna a foglalkoztatás. Az elvárt béremelés formája (nem kötelező jellege) és a bérkompenzáció intézménye miatt azonban ez nem így történt: az elvárt béremelés, amelyet a bérkompenzáció intézménye részben semlegesített, nem vezetett állások megszűnéshez, inkább újonnan létrejövő munkahelyek megteremtését nehezítette meg.

A 2012. évi bérekkel kapcsolatos jogszabályi környezet változása

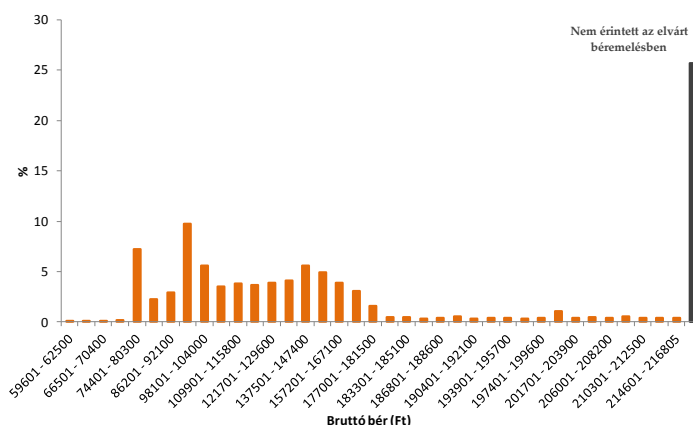
A 2012-es évben több ponton is változott a bérek jogszabályi környezete: jelentős mértékben és kötelező jelleggel emelkedett (1) a minimálbér, és (2) a garantált bérminimum. Az adójóváírás eltörlésével a bruttó 216.805 forint alatt keresők nettó munkabére, a bruttó munkabér függvényében csökkent volna, ezért a kormány a munkabérek megőrzése érdekében rendeletben egy (3) elvárt béremelésre vonatkozó ajánlást vezetett be. Az elvárt béremelés végrehajtása jelentősen növelte volna a vállalatok bérköltségeit, ezért a kormány ezek enyhítésére különböző (4) bérkompenzációs lehetőségeket vezetett be.

A jogszabályi környezet változásában való érintettség

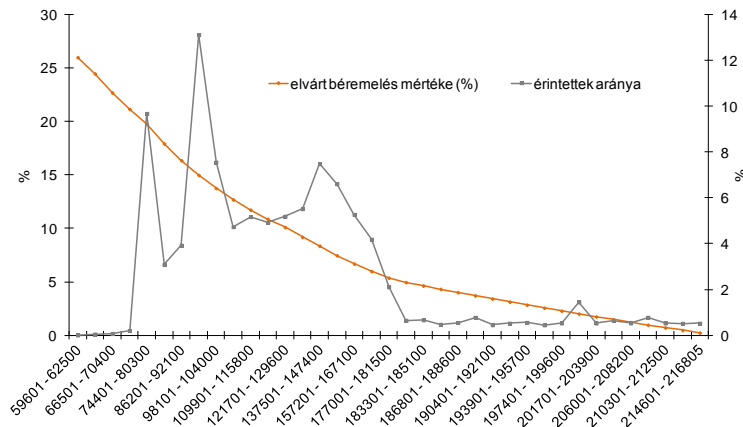
A 2012. évi kötelező és elvárt béremelések a munkavállalók eltérő csoportjait eltérő mértékben érintették. Az Egyéni bérek és keresetek 2011-es adatgyűjtése (Bértarifa felvétel) szerint a munkavállalók 74 százalékát érintették a bérezéssel kapcsolatos jogszabályi környezet változásai. Az érintettség azonban jelentősen különbözik az egyes gazdasági ágakban:

- Az egyéb személyi szolgáltatás (92%), vendéglátás (92%) és mezőgazdaság (89%) a leginkább érintett gazdasági ágak. Ezekkel szemben a pénzügyi szolgáltatás (34%), információs szolgáltatás (40%) és energiaipar (43%) munkavállalóit érinti a legkevésbé a munkabéreket érintő jogszabályi környezet változása.
- A munkavállalók száma szerinti legnagyobb gazdasági ág, a feldolgozóipar érintettsége kis mértékben átlag alatti, itt a munkavállalók 73 százalékának a bruttó bérét volt kötelező vagy ajánlott emelni.
- A minimálbér-emelésben érintett munkavállalókat legnagyobb arányban a mezőgazdaság (8%) és a vendéglátás (7%) területén, legkisebb arányban a

Az elvárt béremelés mértéke a munkavállalók arányában

Az elvárt béremelés mértéke a munkavállalók arányában

pénzügyi szektorban (0,3%) és az energiaiparban (0,3%) találjuk.

- A garantált bérminimum-emelésben érintett munkavállalókat legnagyobb arányban a vendéglátás területén (10%) és építőiparban (8%), legkisebb arányban az energiaiparban (0,3%) és a víz- és hulladékgazdálkodás szektorban (0,3%) találjuk.

Általánosságban elmondható, hogy a kötelező és elvárt béremelés a bérkompenzációs támogatások nélkül – tehát csak elméletileg – összességében 14,1 milliárd forint többletkiadást okozott volna a versenyszférának. A bérekkel kapcsolatos jogszabályi környezet változása munkavállalónként bruttó 8.800 forint, érintett munkavállalónként bruttó 11.800 forintos átlagbér-növekedést jelentett volna.

Az elvárt béremelés végrehajtása

A Rövidtávú Munkaerő-piaci Előrejelzés 2012. évi kutatása szerint az 5 és 50 fő közötti, érintett vállalatok 80 százaléka végrehajtotta az elvárt béremelést. Az elvárt béremelést végrehajtó vállalatoknak pedig a 93 százaléka kompenzálta az elvárt béremelésre jogosultak teljes körét, azaz a jogszabályi környezet változásában érintett valamennyi munkavállalót.

A munkabérek nettó értékének 2012. évi megőrzéséhez mindössze a vállalatok 23 százaléka nyújtott be pályázatot. A szociális hozzájárulási adóból származó bérkompenzációs adókedvezményt viszont a vállalatok 61 százaléka vette igénybe.

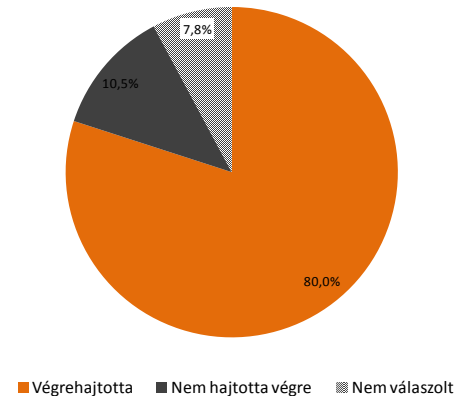
Az elvárt béremelés foglalkoztatásra gyakorolt hatása

Statisztikai becsléseken keresztül vizsgáltuk, hogy az elvárt béremelésben jelentősen érintett kisvállalatok létszámgazdálkodását 2012 első három negyedévében mennyiben befolyásolta az elvárt béremelés bevezetése.

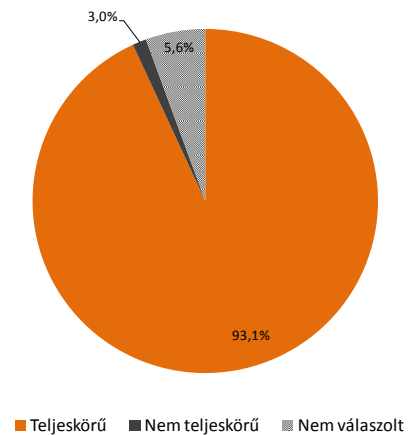
Az érintettség foglalkoztatásra gyakorolt hatását két forgatókönyv szerint vizsgáljuk. Az elsőt, elméletinek neveztük el, feltételeztük, hogy az összes vállalat teljeskörűen végrehajtja az elvárt béremelést és nem veszik igénybe a bérkompenzáció intézményét. Eszerint vizsgálható tehát, hogy a bérkompenzáció bevezetése nélkül milyen hatása lett volna az elvárt béremelésnek a vállalatok létszámgazdálkodására.

Az elméleti forgatókönyvhöz tartozó statisztikai becslés szerint minél nagyobb az elvárt béremelés miatt megnövekedett vállalati bérköltség, annál nagyobb eséllyel csökken a vizsgált kisvállalkozások alkalmazotti létszáma. Ennek fordítottja viszont nem mondható el, ugyanis az elméletileg megnövekedett vállalati bértérhek nem csökkentik a létszámnövekedés esélyét – becslésünkben a megemelkedett vállalati bértéher mértéke indifferens a

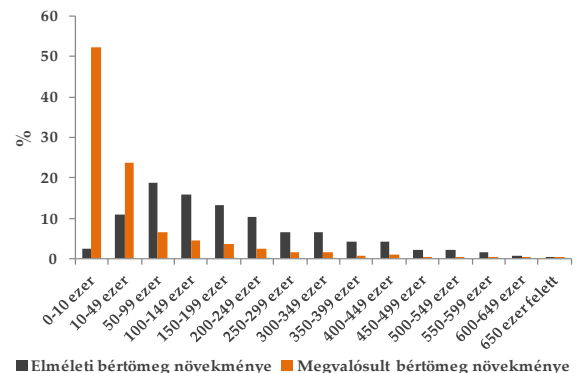
Az elvárt béremelés végrehajtása

Az elvárt béremelés teljeskörűsége

Az elvárt béremelésből fakadó vállalati bérköltség növekményének eloszlása az elméleti és a valószínűsíthető forgatókönyv szerint

növekvő létszám szempontjából. Összefoglalva, ha az elvárt béremelés kötelező lett volna és nem kapcsolódott volna hozzá bérkompenzáció, akkor a kisvállalkozásoknál állások szűntek volna meg, csökkent volna a foglalkoztatás.

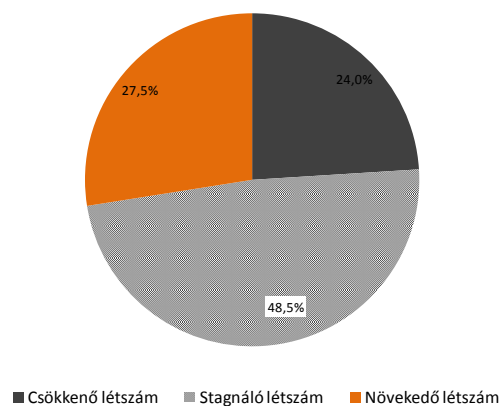
A második verziót valószínűsíthető forgatókönyvnek neveztük el. Itt kérdőíves vizsgálati eredmények alapján becsültük mind az elvárt béremelés végrehajtását, mind a bérkompenzációs formák igénybevételét. A valószínűsíthető forgatókönyv tehát a végrehajtást szimulálja, így az elvárt béremelés „tényleges” foglalkoztatásra gyakorolt hatása itt válik láthatóvá.

Míg az elméleti forgatókönyv szerint a vizsgált vállalatok 2,5 százaléka esetében volt 10 ezer forintnál kisebb a bérköltség növekedése, addig ugyanez az arány a valószínűsíthető forgatókönyvben 52 százalék. A valószínűsíthető forgatókönyv szerint az 5 és 50 fő közötti vállalatok esetében 50 ezer forinttal növekedett a bértéher, és 180 ezer forintnál nagyobb emelkedés csak a vállalatok 10 százalékát érintette.

A statisztikai becslés szerint minél nagyobb az elvárt béremelés miatt megnövekedett vállalati bérköltség, annál kisebb eséllyel növekszik a vizsgált kisvállalkozások alkalmazotti létszáma. Fontos hangsúlyozni azonban, hogy a bérkompenzációval korrigált bérnövekedés nem vezet a vállalati létszám csökkenéséhez.

Összefoglalva, ha az elvárt béremelés kötelező lett volna és nem kapcsolódott volna hozzá bérkompenzáció, akkor a kisvállalkozásoknál állások szűntek volna meg, csökkent volna a foglalkoztatás. Az elvárt béremelés formája (nem kötelező jellege) és a bérkompenzáció intézménye miatt azonban ez nem így történt, az elvárt béremelés, amelyet a bérkompenzáció intézménye részben semlegesített, nem vezetett állások megszűnéshez, inkább az újonnan létrejövő munkahelyek megteremtését nehezítette meg.

Vállalatok megoszlása a létszámmozgás iránya szerint

Valószínűsíthető forgatókönyv: A 2012 első három negyedévében történt vállalati létszámmozgás becslése – A megemelkedett bérköltség hatása

Az Ifo előrejelzései a 2013-2014-es időszakra

Az alábbiakban a német Ifo konjunktúrakutató intézet 2013-2014-re vonatkozó előrejelzéseit mutatjuk be. Az intézet kutatói saját üzleti környezet indexükre hivatkozva úgy látják, a győnge téli teljesítmény után a német gazdaság új életre kel 2013 folyamán. A szakértők szerint ehhez az szükséges, hogy az eurózónában ne alakuljon ki a válság új hulláma. A kutatók a német GDP 0,6%-os növekedését várják 2013-ra és 1,9%-os növekedést 2014-re.

Világgazdasági helyzet

Az Ifo intézet előrejelzése szerint tavaly ősz óta stabilizálódott a világgazdaság teljesítménye. Az ipari teljesítmény és a kereskedelem ebben az időszakban nem veszített lendületéből; miután az elmúlt két évben folyamatosan lassult a növekedésük. A stabilizáció fő oka az USA és Japán gazdaságának szilárd növekedése. A világgazdaság növekedési üteme némileg gyorsulhat a nyár folyamán, ahogy azt az Ifo World Economic Survey és más korai- és üzletiklíma-indexek előjelzik, véli az Ifo intézet¹.

Feltételezések

Az előrejelzések annak a feltevésnek a figyelembevételével készültek, hogy az eurózónában folytatódnak a szerkezeti kiigazítások és nem alakul ki zavar a pénzpiacokon, mely az euró-válságban újabb hullámot okozna. Így folytatódhatna a beruházói-, a fogyasztói- és a termelői bizalom megerősödése. Azonban ezt a forgatókönyvet lényeges kockázatok is fenyegetik, főként a szélsőségesen enyhe monetáris politika. Az Európai Központi Bank politikája ugyan segíthet elkerülni a válság elmélyülését, de arra ösztönözheti az európai kormányzatokat, hogy kevésbé törekedjenek a gazdaság megszilárdítására; vélik az Ifo intézet kutatói.

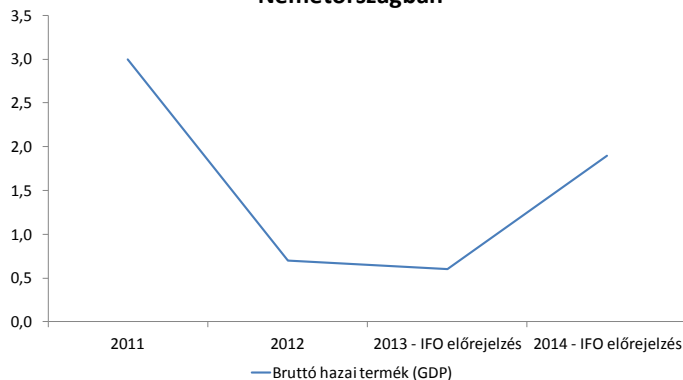
Világgazdasági kilátások

Számos korai előrejelző indikátor a világgazdaság enyhe fellendülésére számít a nyár folyamán. Az euró-zóna válság sújtotta országaiban bekövetkező gazdasági szerkezetváltás és a szükséges adósság-leépítések fékezik a fellendülést a legfejlettebb országokban. Összességében a világgazdaságban a GDP 2,9%-os növekedésével számolhatunk 2013-ban és 3,7%-os növekedéssel 2014-ben. Az Ifo szakértői a világkereskedelem 2,6%-os növekedését várják 2013-ra és 5,5%-os növekedést 2014-re.

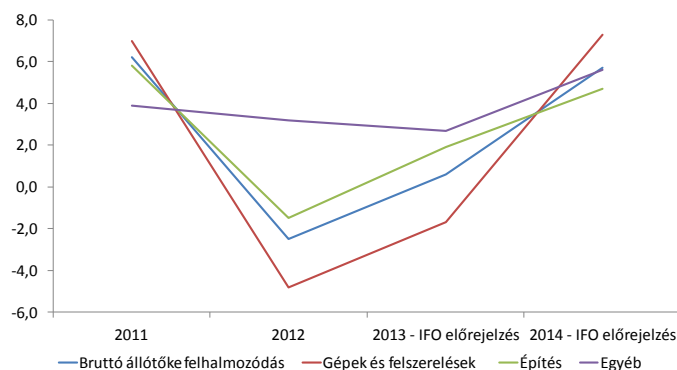
Az euró-zóna kilátásai

A téli gazdasági visszaesés után az euró-zóna teljesítménye magára találhat a második negyedévben. Ez azonban az építőiparban nagyban függ az időjárás hatásától. Összességében csak minimális pozitív növekedést várhatunk az év hátralevő részében, ami az év elején tapasztalt gyenge teljesítménnyel együtt 0,6%-os éves csökkenést fog

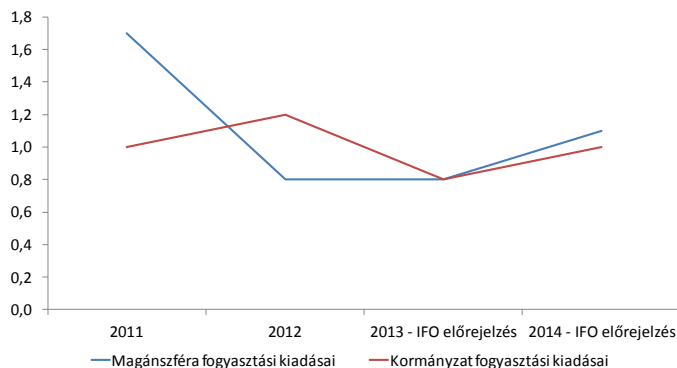
Ifo előrejelzés: Bruttó hazai termék (GDP)
Németországban

Ifo előrejelzés: bruttó álló-tőke felhalmozás
növekedési üteme Németországban (%)

Ifo előrejelzés: fogyasztási kiadások növekedési
üteme Németországban (%)

¹ Forrás: Ifo (<https://www.cesifo-group.de/ifoHome/presse/Pressemitteilungen/Pressemitteilungen-Archiv/2013/Q2/press-20130626-ifo-Prognose.html>)

eredményezni. A következő, 2014-es évre 0,7%-os növekedést vár az Ifo.

A tagállamok között azonban nagy különbségek lehetnek. A válság sújtotta országokban tovább csökkenhet a gazdasági kibocsátás, de ennek üteme lassulhat. A jobb helyzetű gazdaságok, mint Németország és Ausztria könnyen profitálhatnak a javuló világgazdasági helyzetből és a könnyebb finanszírozási lehetőségekből.

A gyenge gazdasági helyzet növelheti a munkanélküliséget, és ezen a területen is nagy regionális különbségeket tapasztalhatunk. Ebben az évben 12,4%-ra, a következőben pedig 12,8%-ra számítanak az Ifo elemzői. A bérek növekedése ennek következtében alacsony, idén 1,6%, jövőre 1,5% körüli lehet.

A német gazdasági helyzet

A német gazdaság az év elején gyöngye teljesítményt mutatott, mindössze 0,1%-os növekedést ért el, egy azt megelőző 0,7%-os csökkenés után. 2012 utolsó negyedében a gazdasági fejlődés kiszámíthatatlansága erősen visszafogta a beruházási és fogyasztói keresletet is, az export pedig szinte leállt. Az első negyedéves stabilizáció forrása elsősorban a fogyasztói kereslet javulása, míg az exportkereslet stagnált az Ifo számításai szerint.

A foglalkoztatás ennek ellenére enyhén javult, bár ez nem jelenti a ledolgozott munkaórák számának növekedését. A termelékenység csökkenése és a bérek növekedése a munka egységköltségének növekedéséhez vezetett. A munkanélküliek száma is növekedett a munkapiac kínálati oldalának bővülése következtében.

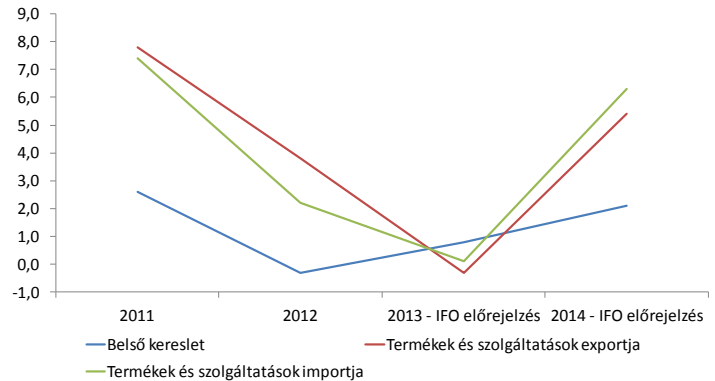
Német gazdasági kilátások

A német gazdaság egyértelműen fellendülésnek indult a tavaszi hónapokban. A növekedés fő forrása a feldolgozóipar, aminek lendületet adott a Kínából, Délkelet-Ázsiából és az USA-ból érkező exportkereslet növekedése is. A rossz időjáráshoz köthető téli termelési zavarok ellensúlyozása is megtörtént az építőiparban. Az áradások ugyan néhol újabb termelési zavarokat okoztak, de ez csak egyes régiókat érintett és általában nem a nagyobb cégeket.

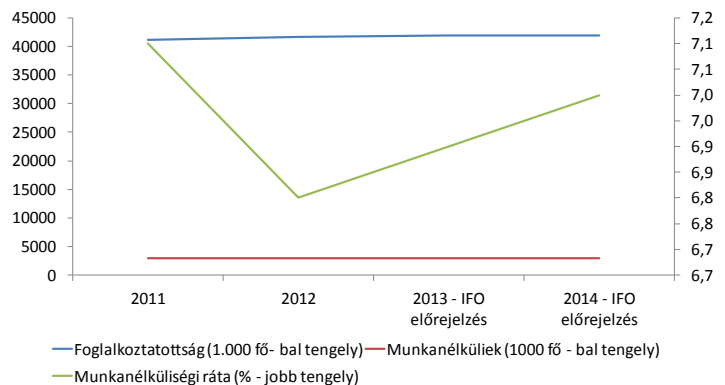
A második negyedév fejlődéséhez képest, amit a felzárkózási hatások felgyorsítottak, az év további részében a gazdasági növekedés lassulására számíthatunk. Ezt azonban ellensúlyozhatja az áradásokkal kapcsolatos károk pótlásának hatása. Továbbá a jelentős javítási, pótlási költségek csökkenthetik a kiadásokat más területeken. Az előrejelzés során figyelembe vett feltevés, hogy összesen 6 milliárd euróval növeli a termelőeszközök keresletét a károk pótlása 2014 végéig, amiből 3 milliárd már ebben az évben jelentkezik.

Mindent egybevéve a német GDP mindössze 0,6%-kal növekedhet 2013-ban a gyenge kezdeti teljesítmény miatt. A

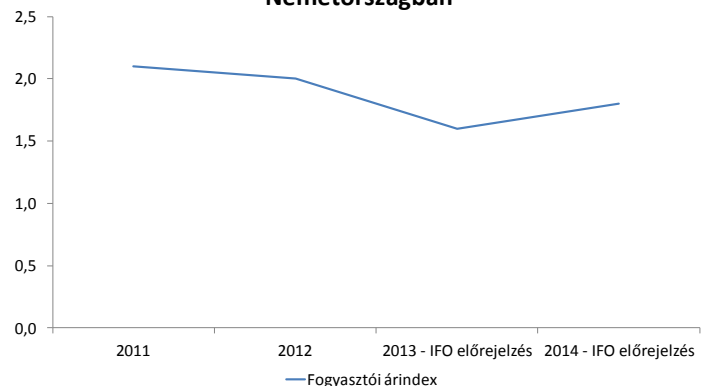
IFO előrejelzés: belső és külső kereslet növekedési üteme Németországban (%)

IFO előrejelzés: Foglalkoztatottság és munkanélküliség Németországban

IFO előrejelzés: Fogyasztói árindex Németországban

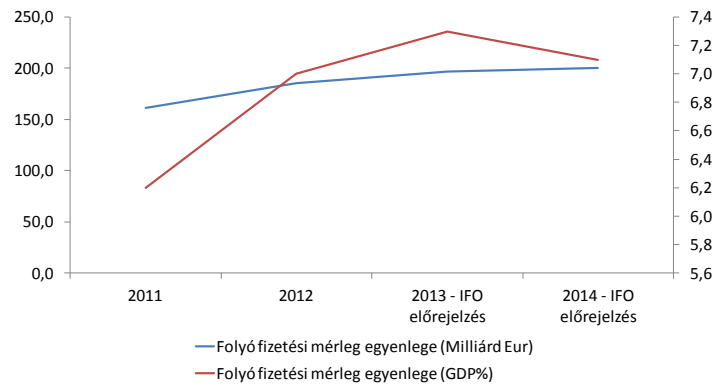

gazdasági növekedés tendenciája felívelő lesz a következő évben is. Az enyhe monetáris politika és a bő tőke kínálat hatására alacsony kamatlábak és jó hitelfeltételek várhatók. A felívelés elsősorban a hazai keresleten alapul. Az építőipari beruházások jelentős növekedése várható, a fogyasztási kiadások a reálbérek növekedésének ütemében emelkedhetnek, körülbelül 1%-os mértékben. Mindent egybevetve a német konjunktúrakutató intézet 1,9%-os gazdasági növekedést jelez előre 2014-re.

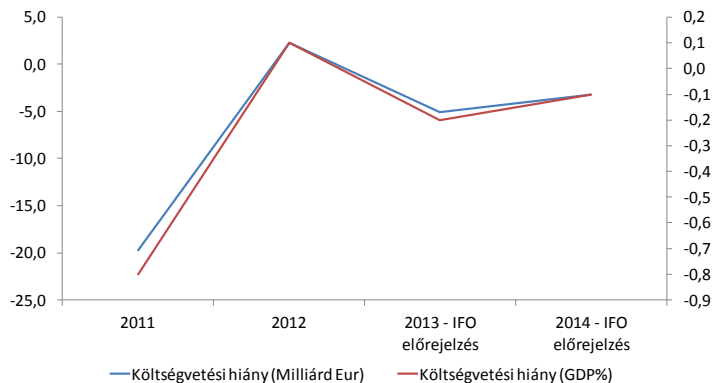
A vázolt gazdasági környezet ellenére a németországi foglalkoztatottság bővíthet 2013 folyamán, mintegy 250 000 fővel. 2014-ben ez a növekedés enyhébb, 100 000 fős lehet. Habár a gazdaság fellendülése látszólag egy nagyobb növekedést is biztosíthatna a foglalkoztatottak számában, de a bérköltségek elmúlt években tapasztalt emelkedése megakadályozza ezt. A munkanélküliség szintén nőni fog a bevándorlásból fakadó munkakínálat-növekedés miatt.

A német fogyasztói árindex 1,6% lehet 2013-ban és 1,8% 2014-ben, a gazdaság erősödő lendületének köszönhetően. A kormányzati költségvetés enyhe, 5 milliárd eurós hiánnyal zárhat 2013-ban és 3 milliárd euró lehet a 2014-es hiány. Ez a GDP-arányos államadósság 2012-es 81,9%-os szintjének 2014 végéig 77,5%-ig való csökkentését teszi lehetővé – amennyiben nem lesz szükség más adósságnövelő intézkedésre a bankok, vagy például Görögország megsegítésére.

IFO előrejelzés: Folyó fizetési mérleg egyenlege Németországban

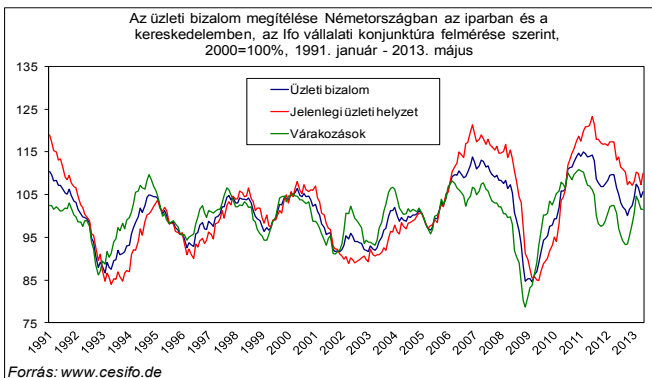
IFO előrejelzés: Költségvetési hiány Németországban

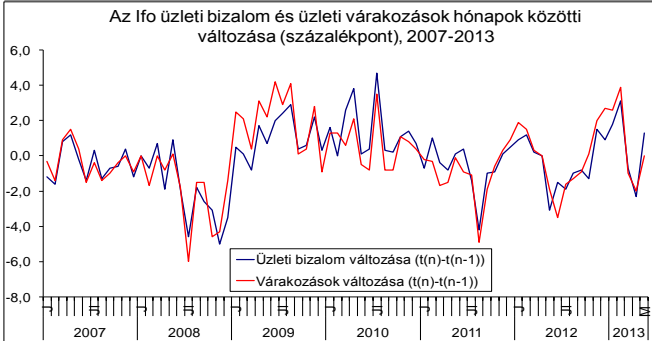
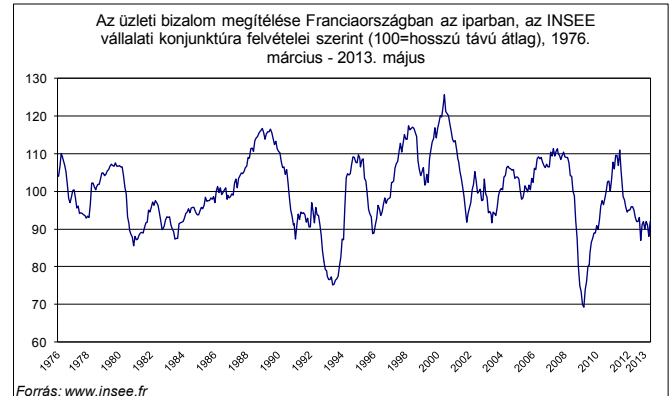
Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2013 májusában kéthavi csökkenés után emelkedést mutatott. A megkérdezett cégek jóval elégedettebbek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint a megelőző hónapban voltak. A következő fél évre vonatkozó várakozások nem változtak, enyhén pozitívak maradtak. Az üzleti helyzet és a várakozások alakulása közötti rést mérő, a GVI által számított aszinkronitási index értéke erőteljesen növekedett májusban, tehát az üzleti bizalmi indexet nagyobb mértékű bizonytalanság jellemzi, mint a megelőző hónapban. Az Ifo szakértői úgy látják, a német gazdaság a kedvezőtlen európai gazdasági környezet ellenére növekvő pályán marad. (Forrás: Ifo, <http://www.cesifo-group.de>)

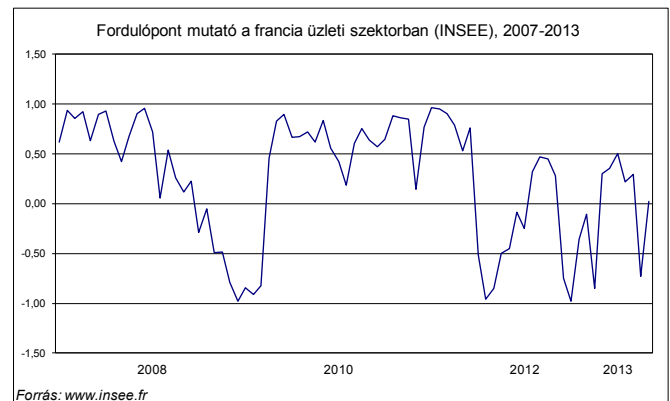
A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a májusban megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra helyzete javult. Az INSEE üzleti bizalmi indexe négy ponttal emelkedett az áprilisi értékhez képest, de még így is hosszú távú átlaga alatt van. A gazdasági fordulópont mutatója a bizonytalan konjunkturális helyzetet jelző zónába került. A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisának egyenlegmutatója jelentős emelkedést mutat, de még így is igen alacsony szintű. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – májusban nem változott a megelőző havi értékéhez képest, de az egyenlegmutató továbbra is igen alacsony szintű. (Forrás: INSEE, <http://www.insee.fr>)

Forrás: www.cesifo.de

Forrás: saját számítás a <http://www.cesifo.de> adatok alapján

Írták: Makó Ágnes (elemző, GVI)
Várhalmi Zoltán (elemző, GVI)
Türei Gergely (gyakornok, GVI)
Kompaktor Emília

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2013 / június, Budapest,
2013-07-08